

တီဘီဆေးကုသမှုပေးခြင်း

ကုသခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်

- လူနာ၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်တာကို တတ်နိုင်သမျှ မထိခိုက်စေဘဲ၊ **ရောဂါပျောက် ကင်းစေရန်၊**
- အသည်းအသန် ဝေဒနာရှင်များအား သက်သာစေရန်နှင့် သေဆုံးမှုမရှိစေရန်၊
- အဆုတ်ဆိုးဆိုးဝါးဝါးပျက်စီးမှုနှင့် ဆက်လက်ခံစားရမည့် အကျိုးဆက်များကို လျော့နည်းစေရန်၊
- လူနာတွင် တီဘီရောဂါ ပြန်လည်မဖြစ်ပွားရန်နှင့် ဆေးယဉ္ဇပါးသည့် တီဘီမဖြစ်ရန်၊
- ဝေဒနာရှင်၏မိသားစုနှင့် လူထုအား ရောဂါပိုးကူးစက်မှုမှ ကာကွယ်ရန်၊

TREATMENT ADHERENCE

(စွဲမြဲမှန်ကန်စွာ ဆေးသောက်ခြင်း) ဆိုတာ ဘာလဲ

ဆရာဝန်ညွှန်ကြားထားသော

- **ဆေးဝါး**များကို
- တိကျသော **ပမာဏ**
- မှန်ကန်သော **နည်းလမ်း**များဖြင့်
- သတ်မှတ်ထားသော **အချိန်ကာလ**အထိ
သောက်သုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

TREATMENT ADHERENCE ကောင်းခြင်း၊ မကောင်းခြင်းက ဘာတွေနဲ့ သက်ဆိုင်သလဲ

ဆေးဝါးကုသမှုအောင်မြင်ရန်

စွဲမြဲမှန်ကန်စွာ ဆေးဝါးကုသခံယူမှု (Adherence to treatment) နှင့်
တီဘီဆေးသောက်မှန်ရေးအတွက် သီးသန့်အချိန်ပေး၍ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးခြင်း
(Treatment adherence counselling) လိုအပ်သည်။

ဆေးဝါးကုသမှု ကာလအပိုင်းအခြား

ကနဦးကြပ်မတ်ကုကာလ (Intensive/ Initial Phase)

2 or 3 months

ဆက်လက်ကုကာလ (Continuation phase)

4 or 5 months

တီဘီလူနာအမျိုးအစားနှင့် ဆေးကုထုံးသတ်မှတ်ခြင်း

စဉ်	လူနာအမျိုးအစား	ဓါတ်ခွဲစစ်ဆေးခြင်း	ဆေးကုထုံး
၁	(လူနာသစ်)(New) တီဘီဆေးကုသမှုခံယူဘူးခြင်းမရှိသူ (သို့) (၁)လ ပြည့်အောင် ကုသမှုမခံယူသူ	Pos or Neg.	လူနာသစ်ကုထုံး (IR) /ဆေးတိုးတီဘီ/ ရိုးရိုးတီဘီ ကုထုံး
၂	(ပြန်လည်ကုလူနာ)(Previously Treated Cases) ယခင်ကတီဘီဆေး (၁)လထက်ကျော်၍ ကုသခဲ့သော ပြန်လည်ကုသရမည့် တီဘီလူနာများ (Relapse/ Treatment after failure/ Treatment after Loss to follow-up/ Other previously treated/ Unknown previous TB treatment History)	Pos or Neg Gene Xpert စစ်ပါ	ဆေးယဉ်ပါးမှု ဓါတ်ခွဲအဖြေတွင် ဆေးယဉ်ပါးမှု မရှိပါက ပြန်ကုလူနာ ကုထုံး (RR) ဖြင့် ကုသရမည်။
၃	ကလေးတီဘီလူနာ (Childhood TB) အသက်(၁၅)နှစ်အောက် ကလေးလူနာများ	Pos or Neg	ကလေးလူနာ ကုထုံး (CR)
၄	ဆေးယဉ်ပါးတီဘီလူနာ (MDR-TB) Isoniazid + Rifampicin ဆေး(၂)မျိုးလုံးယဉ်ပါးသူ	H and R Resistance (or)Xpert Rif- Resistance	MDR-TB ကုထုံး ၁။ လ(၂၀)ကုထုံး (LTR) ၂။ (၉-၁၁)လ အချိန်တိုကုထုံး (STR)

အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်းတွင်သုံးစွဲလျက်ရှိသော ပထမအဆင့် တီဘီဆေး (FIRST LINE ANTITB DRUGS) များ

Drug	Symbol
Isoniazid	H
Rifampicin	R
Ethambutol	E
Pyrazinamide	Z

အမျိုးသားတီဘီရောဂါတိုက်ဖျက်ရေးစီမံကိန်းတွင်သုံးစွဲလျက်ရှိသော ဒုတိယအဆင့် တီဘီဆေး (SECOND LINE ANTI-TB DRUGS) များ

GROUPS & STEPS	MEDICINE	
Group A: Include all three medicines	Levofloxacin <u>OR</u> Moxifloxacin	Lfx Mfx
	Bedaquiline ^{2,3}	Bdq
	Linezolid ⁴	Lzd
	Clofazimine	Cfz
Group B: Add one or both medicines	Cycloserine <u>OR</u> Terizidone	Cs Trd
	Ethambutol	E
Group C: Add to complete the regimen and when medicines from Groups A and B cannot be used	Delamanid ^{3,5}	Dlm
	Pyrazinamide ⁶	Z
	Imipenem-cilastatin <u>OR</u> Meropenem ⁷	Ipm-Cln Mpm
	Amikacin (<u>OR</u> Streptomycin) ⁸	Am (S)
	Ethionamide <u>OR</u> Prothionamide ⁹	Eto Pto
	<i>p</i> -aminosalicylic acid ⁹	PAS

ကုထုံးအမျိုးအစားတိဘိဆေးတွဲများနှင့် ပါဝင်သောဆေးများ

ကုထုံးအမျိုးအစား (Treatment Regimen)	ဆေးတွဲများ (Combine drug)
လူနာသစ်/ရိုးရိုးတိဘိကုထုံး	2 (H R Z E)/ 4 (H R)
ပြန်လည်ကုလူနာကုထုံး	3 (H R Z E)/ 5 (H R E) နှင့် 6(HRZE)
ဆေးယဉ္ဇဝါးတိဘိလူနာကုထုံး (စံကိုက်)	6-8 Amk+Lfx+Eto+Cs+Z/ 12-14 Lfx+Eto+Cs+Z
ဆေးယဉ္ဇဝါးတိဘိလူနာကုထုံး(အချိန်တို)	4-6Amk+Mfx+Cfz+PZA+Eto+Hh+E/ 5Mfx+Cfz+PZA+E

လူနာသစ်/ဆေးတိုးတီဘီ/ရိုးရိုးတီဘီကုထုံး FDC ဆေး (နေ့စဉ်သောက်ရန်*)

Month လ (နေ့စဉ်)	Drugs ဆေးတွဲ	ကိုယ်အလေးချိန်အလိုက်ပေးရမည့် ဆေးပြားအရေအတွက်			
		၃၀-၃၉ ကီလို #	၄၀-၅၄ ကီလို	၅၅-၇၀ ကီလို	၇၅ ကီလို နှင့်အထက်
ကနဦးကြပ်မတ် ကုကာလ (၂)လ	HRZE (75 mg + 150 mg + 400 mg + 275 mg)	၂	၃	၄	၅
ဆက်လက် ကုကာလ (၄)လ	RH (150 mg + 75 mg)	၂	၃	၄	၅

မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ကိုယ်အလေးချိန် (၃၀-၃၉)ကီလိုရှိသူကိုလည်း FDC (၃) ပြား တိုက်နိုင်သည်။

ပြန်ကုလုနာကုထုံး FDC ဆေး (နေ့စဉ်သောက်ရန်*)

Month လ (နေ့စဉ်)	Drugs ဆေးတွဲ	ကိုယ်အလေးချိန်အလိုက်ပေးရမည့် ဆေးပြားအရေအတွက်			
		၃၀-၃၉ ကီလို #	၄၀-၅၄ ကီလို	၅၅-၇၀ ကီလို	၇၅ ကီလို နှင့်အထက်
ကနဦးကြပ်မတ် ကုကာလ (၃)လ	HRZE (75 mg + 150 mg + 400 mg + 275 mg)	၂	၃	၄	၅
ဆက်လက် ကုကာလ (၅)လ	RHE (150 mg + 75 mg+275 mg)	၂	၃	၄	၅
ကနဦးကြပ်မတ် ကုကာလ (၂)လ	HRZE (75 mg + 150 mg + 400 mg + 275 mg)	၂	၃	၄	၅
ဆက်လက် ကုကာလ (၄)လ	HRZE (75 mg + 150 mg + 400 mg + 275 mg)	၂	၃	၄	၅

မြန်မာနိုင်ငံတွင်မူ ကိုယ်အလေးချိန် (၃၀-၃၉)ကီလိုရှိသူကိုလည်း FDC (၃) ပြား တိုက်နိုင်သည်။

ဆေးကုသမှုကာလအတွင်းစိစစ်ခြင်း (MONITORING DURING TREATMENT)

ဆေးကုသမှုကာလအတွင်း လူနာအား သတ်မှတ်ချိန်များ၌

- သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်း၊
- ကိုယ် အလေးချိန်ချိန်ခြင်း၊
- လူနာအားလက်တွေ့စမ်းသပ်စစ်ဆေးခြင်းတို့ဖြင့် လူနာ၏ ရောဂါအခြေအနေကို စိစစ်နိုင်သည်။
သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးသည့်အခါ၌ သလိပ်(၂)ခွက် စစ်ဆေးရမည်။

လူနာအမျိုးအစား	သလိပ်ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည့်လများ
ပိုးတွေ့လူနာသစ်/ ဆေးတိုးတီဘီ/ ရိုးရိုးတီဘီလူနာ	၂၊ ၅၊ ၆
ပိုးတွေ့ပြန်ကုလူနာ	၃၊ ၅၊ ၈

ဆေး၏ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများနှင့် ၎င်းတို့အားကုသမှုပေးခြင်း၊

(SIDE EFFECTS AND THEIR MANAGEMENT)

သာမန်ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ (Minor side effects)	ကုသပုံ	ဆေး၏ပြင်းထန်ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများ (Major side effects)	ကုသပုံ
အန်ချင်၊ ပျို့ချင်၊ ဗိုက်အောင့်ခြင်း၊	ဆေးများကို အစာအနည်းငယ်နှင့်တွဲသောက်ရန် ဆေးညွှန်းကို ပြန်စစ်ဆေးရန်	အရေပြားယားယံခြင်း အကြားအာရုံချို့ယွင်းလာခြင်း၊ နားလေးခြင်း (နဖာချေးကြောင့် မဟုတ်သော)	တီဘီဆေးအားလုံးကို ရပ်၍ လူနာအား ဆရာဝန်ထံ အမြန်ဆုံး လွှဲပြောင်းပေးရမည်။
အဆစ်နာခြင်း၊	အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးသောက်ရန်	ခေါင်းမူးဝေခြင်း၊	
ခြေ၊လက်များ ပူလောင်မှုခံစားရခြင်း၊	Pyridoxine (B6) 10-mg နေ့စဉ်တွဲသောက်ရန်	ကိုယ်ခန္ဓာဒဏ်ခံရခြင်း၊	
ဆီးလိမ္မော်ရောင်/ အုတ်နီရောင်သွားခြင်း၊	ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ Rifampicin ဆေးကြောင့် ဟုလူနာအား ရှင်းပြရမည်၊ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ဖြစ်ကြောင်းရှင်းပြရမည်။	မျက်လုံးနှင့်အသားဝါလာခြင်း	
		ခဏခဏအန်ခြင်း	
		မျက်စေ့တဖြည်းဖြည်းမှန်လာခြင်း	
		သတိလစ်သွားခြင်း၊ ဆီးလုံးဝမသွားခြင်း	

ထူးခြားအခြေအနေများတွင် ဆေးကုသမှုပေးခြင်း (TREATMENT IN SPECIAL SITUATIONS)

- ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် (Pregnancy)
 - ကိုယ်ဝန်ရှိ/မရှိမေးရန်
 - ရိုးရိုးတီဘီကုထုံးဖြင့်ကုသမှုပေးရပါမည်။ B6 10 mg ကို နေ့စဉ်တိုက်ကျွေးပေးရမည်။
- သားဆက်ခြားဆေးသောက်နေစဉ် (Oral contraception)
 - Rifampicin ဆေးသည် OC pills များ၏အာနိသင်ကို လျော့စေ၍ ကိုယ်ဝန်မရှိအောင်အပြည့်အဝမကာကွယ်နိုင်။
 - Oestrogen များသောဆေး (သို့) အခြားနည်းပြောင်း
- မိခင်နို့တိုက်ကျွေးစဉ် (Breast Feeding)
 - မိခင်နို့ပုံမှန်တိုက်နိုင်
 - မွေးကင်းစကလေးငယ်အား BCG ကာကွယ်ဆေးထိုးထားရန်

အသည်းရောဂါရှိသောတီဘီဝေဒနာရှင်များအတွက်ကုသပေးခြင်း

- အရက်သောက်သူ၊ ဘီပိုးရှိသူ၊ ယခင်အသားဝါ၊ အသည်းရောင်ရောဂါဖြစ်သည့် ရာဇဝင်ရှိခဲ့သူများ - ကုသနိုင်
- လတ်တလောအသည်းရောင် - တီဘီဆေးခေတ္တရပ် - ပုံမှန်ဖြစ်လျှင်ပြန်တိုက်
- မကုသလျှင်မဖြစ်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိနေပါက- 2 SHE/ 10 HE (Modified Regimen)

ကျောက်ကပ်ရောဂါ ရှိသူများအား တီဘီဆေးကုသပေးခြင်း

- အသင့်လျော်ဆုံးဆေးတွဲ - 2 HRZ/ 4 HR

ART ဆေးတိုက်နေသော HIV ပိုးရှိလူနာ

- တီဘီဆေးသောက်ပြီး (၂) ပတ်မှ (၈)ပတ်အတွင်း ARTကိုစတင်တိုက်နိုင်- ဆက်လက်ကုကာလတွင် HEတိုက်

ပြင်းထန်တီဘီဝေဒနာရှင်များ (Severe forms of TB)

- ကျောရိုးမတီဘီ၊ ဦးနှောက်အမြှေးရောင်၊ လူးစေ့တီဘီ (Miliary TB) _ ဆေးကုသမှုကာလကြာ (1 year)
- ဆက်လက်ကုကာလတွင် RH ဆေးကို (၁၀)လအထိတိုက်